

Plzeňská kauza? Politováníhodná výjimka

Politolog a druhý nejmladší rektor v dějinách Masarykovy univerzity Petr Fiala se v červnu stal předsedou České konference rektorů. K aféře **Západočeské univerzity** říká:

Brno/ Brněnská Masarykova univerzita je nejžádanější vysokou školou v republice. Každoročně se na ni hlásí přes šedesát tisíc uchazečů i přesto, že akademický titul na počkání nenabízí a opisování netoleruje. „Nic podobného jako v Plzni se u nás stát nemůže,“ tvrdí rektor Masarykovy univerzity a předseda České konference rektorů Petr Fiala.

* Je to jen optický klam, nebo na vysokých školách přibývá případů plagiátorství?

Na vysokých školách studuje stále víc lidí. Působí tam také mnohem víc pedagogů než dřív. Z toho vyplývá, že i pokusů jednat nepoctivě se může objevit víc. Toho jsme si vědomi, a proto jsme v posledních letech vyvinuli nástroje, které pomáhají plagiáty odhalovat. Víc se o problému mluví, takže to může vyvolávat dojem, že případů přibývá. Žádný důkaz pro takové tvrzení však nemám.

* V prohlášení, které v souvislosti s plzeňskou aférou Česká konference rektorů vydala, zmiňujete pozitivní vývoj vysokého školství v uplynulých dvaceti letech. Jaký dopad mají události na **Západočeské univerzitě** na ostatní vysoké školy?

V minulých dvaceti letech zaznamenaly české vysoké školy dynamický rozvoj. Jsou dobrými institucemi, které plní významnou společenskou funkci. Narozdíl od předcházejícího období, kdy systém vysokých škol deformovaly politické vlivy, je nyní jejich rozvoj demokratický a založený na respektování etických zásad. Vysoké školy tak získaly důvěru lidí. Případ právnické fakulty v Plzni však tuto důvěru narušuje. Chtěli jsme proto říct: Prosím pozor, ten případ je vážný a mimořádně politováníhodný, ale je to výjimka. Je zvláštní tím, že selhal celý systém na jedné fakultě. Není však možné ho srovnávat s ojedinělými případy nepoctivého jednání, které se vyskytnou vždycky. Také není správné si na jeho základě udělat negativní obraz o celém českém vysokém školství.

* Může se něco takového stát na Masarykově univerzitě nebo jiné vysoké škole v Brně?

Nemohu mluvit za jiné vysoké školy. Mohu ale s klidným svědomím vyloučit, že by se na Masarykově univerzitě mohlo odehrát něco podobného jako v Plzni. A to nejen kvůli informačnímu systému, studijním předpisům a způsobu kontroly, který uplatňujeme. Také díky etickému prostředí a tradici této instituce. To, že se jednotlivci pokusí jednat nepoctivě, je možné. Vždycky to ale budou ojedinělé pokusy.

* Podle děkana Jiřího Zlatušky je na pedagogické fakultě tajemník, který opsal bakalářskou práci. Vedení fakulty s tím nic nedělá. Víte o tom případu?

To je poněkud nepřesná informace, protože ten případ prošetřovali. Zabývala se jím především ekonomicko-správní fakulta, na které onen člověk studoval. Nešlo snad přímo o plagiátorství, nýbrž o pochybení při psaní práce. Pokud vím, dotyčného na základě toho

vyloučili z magisterského studia. Podrobnosti neznám, ale případ skončil vyvozením závěrů včetně postihu.

* Demografická křivka říká, že počet studentů v příštích letech klesne. Navíc vysoké školy napřesrok čekají velké škrty ve státním rozpočtu. Na každého studenta od státu dostanou o třicet procent méně peněz než v roce 2007. Ohrozí to kvalitu?

V návrhu rozpočtu pro příští rok se skutečně počítá s třicetiprocentním poklesem při zohlednění inflace. To je číslo poměrně vysoké. Samozřejmě že omezení peněz musí vysoké školy pocítit. Velká škola je schopná takový pokles v jednom roce nějakým způsobem zvládnout. Dlouhodobě je však takový stav neudržitelný a musí se projevit na kvalitě poskytovaného vzdělání. Jiný problém, kterému budou vysoké školy čelit, je klesající počet uchazečů o studium. O demografických změnách jsme věděli dlouho dopředu a rozumné vysoké školy se na tuto situaci připravují. O Masarykovu univerzitu se příliš neobávám, protože je už šest let nejžádanější českou vysokou školou. I když zaznamenáme určitý pokles, pořád se k nám bude hlásit dost uchazečů, abychom si mohli vybírat kvalitní studenty. Pokles počtu českých studentů navíc kompenzujeme tak, jak to dělají dobré univerzity všude ve světě, příchodem zahraničních. Už teď jich máme téměř dvanáct procent.

* Jsou i další důvody, kvůli kterým univerzita usiluje o posluchače ze zahraničí?

Přítomnost kvalitních zahraničních studentů zvyšuje konkurenci, a tím zvedá úroveň školy. Například ze Slovenska se nám hlásí ti nejlepší. Musejí zvládnout přijímací zkoušky pro ně v cizím jazyce za stejných podmínek jako čeští studenti ve své mateřštině. Zahraniční studenti navíc pozitivně mění kulturu školy. Lidé v České republice si často neuvědomují, že jestli někde existuje opravdu globální prostředí a globální soutěž, je to oblast terciárního vzdělávání. Když to trochu přeženu, bojujeme vlastně o studenty v celosvětovém měřítku. Začali jsme ještě relativně včas a věřím, že naše marketingové strategie, jak získávat studenty, se v příštích letech ukáží jako správné. Kdo začal pozdě, bude to těžko dohánět.

* Jak se mění skladba oborů, o které mají studenti zájem?

V posledních letech roste zájem o obory, které jdou tak trochu napříč univerzitou. Nabídku oborů na Masarykově univerzitě proto nijak neomezujeme hranicemi fakult. Vytváříme nové obory, které umožňují ty dosavadní různě kombinovat a propojovat. Mluví se například o krizi zájmu o přírodní vědy a je pravda, že třeba obory jako chemie nebo fyzika nejsou pro uchazeče momentálně moc atraktivní. Proto jsme nabídli kupříkladu obor Fyzika a management, který kombinuje přírodovědné vzdělání s ekonomickým. Rázem je tu obor, který je pro určitou skupinu uchazečů zajímavý. Tímto způsobem je možné vytvářet nabídku, která je důstojná dobré univerzity, poskytuje kvalitní univerzitní vzdělání a současně reaguje na situaci na pracovním trhu i na zájem uchazečů.

* Vraťme se k ekonomické stránce. Jak se očekávaná hubená léta odrazí na hospodaření univerzity?

Univerzita má velmi dobře postavený rozpočet. Peníze, které dostáváme ve formě příspěvku od státu podle počtu studentů, tvoří jen necelou polovinu našeho neinvestičního rozpočtu. Další třicet procent získáváme v různých soutěžích o granty na národní i evropské úrovni a zhruba pětadvacet procent jsme si schopni vydělat sami. Nejsme díky tomu závislí na jednom zdroji peněz. Systematicky snižujeme provozní náklady a postupujeme co

nejekonomičtěji, pokud jde například o využívání budov a podobně. To všechno jsou opatření, která dopad nedostatku peněz od státu zmírní, nemohou však problém vyřešit dlouhodobě.

* Co je podle vás klíčem k řešení?

Důležité je rozlišit vysoké školy. Některé se víc zaměří na výzkum, jiné budou orientovány spíš profesněji a regionálně. To neznamená, že by jedny byly horší než druhé. Budou mít jiné úkoly a podle toho také dostávat od státu peníze. Druhá věc je, že do placení vysokých škol musíme zapojit také další soukromé zdroje.

* Znamená to zavedení školného?

Diskuzi o poplatku za studium se, tak jako většina evropských zemí, nevyhneme. Školné je vlastně podmínkou, aby mohlo velké množství lidí získávat kvalitní vysokoškolské vzdělání.

* O peníze nyní soupeří i dva velké projekty, na kterých se Masarykova univerzita podílí. Středoevropský technologický institut CEITEC, který univerzita připravuje ve spolupráci s dalšími čtyřmi brněnskými vysokými školami, se zaměřuje na oblast biomedicíny a technických věd. O miliardovou dotaci ze stejného operačního programu se teď hlásí i Mezinárodní centrum klinického výzkumu ICRC, které zaštiťuje Fakultní nemocnice u svaté Anny. Oba projekty se mají doplňovat, ale nestaly se teď spíše rivaly?

Oba projekty se opravdu obsahově maximálně doplňují. Středoevropský technologický institut jsme od počátku připravovali jako projekt určitého rozsahu pro první prioritní osu operačního programu Věda a výzkum pro inovace. Projekt Mezinárodního centra klinického výzkumu měl být až dosud placený úplně jinak. To, že se v posledních měsících kolegové z Mezinárodního centra klinického výzkumu rozhodli, že se budou ucházet o stejné peníze ve stejné prioritní ose operačního programu, z toho vytváří trochu konkurenční projekty. Podle mého názoru je to úplně zbytečné. Kdyby se peníze na Mezinárodní centrum klinického výzkumu získávaly podle původní představy, budeme mít v Brně dva hodnotné projekty.

* Může se stát, že jeden z nich zůstane bez peněz?

Může. Středoevropský technologický institut ale připravujeme už téměř čtyři roky. Dostal se dokonce v předvýběru **ministerstva školství** mezi šest nejlepších projektů v České republice. Takže si nedovedu představit, že by projekt neuspěl. Myslím, že jsme udělali všechno, aby byl co nejlépe připravený z hlediska vědeckého, ekonomického i z hlediska udržitelnosti. Pokud hodnocení na národní i na evropské úrovni bude objektivní, v což doufám, tak Středoevropský technologický institut peníze dostane.

* Před několika týdny jste poukázali na to, že vedení svatoanenské nemocnice vás o projektu Mezinárodního centra klinického výzkumu dostatečně neinformuje. Zlepšilo se to?

Ano, minimálně v tom, že se ředitel Fakultní nemocnice u svaté Anny se mnou setkal a řadu sporných věcí jsme si vysvětlili. Pro lidi je to možná trochu nepřehledné, protože Mezinárodní centrum klinického výzkumu univerzita také na začátku podporovala. Týká se totiž rovněž zaměstnanců naší lékařské fakulty i společných klinik fakultní nemocnice a

univerzity. Přesto platí, že projekt Mezinárodního centra klinického výzkumu připravuje Fakultní nemocnice u svaté Anny, nikoliv Masarykova univerzita. Ta připravuje a předkládá projekt Středoevropského technologického institutu spolu s dalšími brněnskými vysokými školami a ústavu Akademie věd ČR.

* Na jakých dalších projektech Masarykova univerzita pracuje?

Jedním z nich je už schválený CETOCOEN, díky kterému v areálu univerzitního kampusu v Bohunicích přibude další špičkově vybavený pavilon. Druhým velkým projektem, na kterém pracujeme, je CERIT. Je zaměřený na rozvoj informačních technologií a klade velký důraz na spolupráci s podnikatelským sektorem. Jihomoravský kraj v této souvislosti uvažuje o zřízení inkubátoru informačních technologií, který by mohl fungovat podobně jako již existující inkubátor biomedicínských technologií, jenž univerzita společně s krajem otevřela v bezprostřední blízkosti kampusu teprve nedávno. Připravujeme i další projekty zejména v oblasti biologie, které nám umožní dostavět pavilony ve zbývající části kampusu, čímž areál vlastně uzavřeme. Chceme také rekonstruovat část filozofické fakulty.

* Vypadá to, že Brno bude plné výzkumných projektů s exoticky znějícími jmény. Co to prakticky znamená pro život obyvatel města?

Vždycky je složité vysvětlit, v čem je věda nebo vědecký výzkum přínosný pro každodenní život lidí. Z pohledu obyvatel Brna je to například podoba města, kterou mimořádně silně ovlivnily univerzity. Když si projdete střed města, všimnete si, kolik budov patří Masarykově univerzitě, jak jsou všechny spravené a jak všechny „žijí“. Uvědomíte si to také, když si spočítáte, kolik je v Brně studentů. Jestliže ve městě s necelými čtyřmi sty tisíci obyvateli máme osmdesát tisíc studentů, tak to znamená, že univerzity mají také obrovský ekonomický význam. Výzkum pak přitahuje do regionu nejruznější firmy a pomáhá vytvářet nová pracovní místa. Při budování projektů se mohou uplatnit i místní stavební firmy. Projekty přivedou do města také zahraniční vědce.

* Jak vypadá den rektora Masarykovy univerzity? Jistě máte denně nabitý rozvrh.

Mám, ale nestěžuji si. Souvisí to prostě s tím, že univerzita je velká a úspěšná. Studuje tady dva a půl milionu lidí a dalších dvacet tisíc se zapojilo do celoživotního vzdělávání. Máme čtyři a půl tisíce zaměstnanců a rozpočet přes šest miliard korun. Když si představíte takový komplex, je jasné, že se jeho reprezentant musí setkávat se spoustou lidí a spoustu věcí řešit. Pracovní dny jsou různé. Některé trávím na cestách, jindy se zas hodně věnuji univerzitě zde v Brně. Práce mám hodně, ale to je vlastně dobře.

* Představoval jste si to tak v okamžiku, kdy jste se funkce rektora ujímal?

Upřímně řečeno, časová zátěž mě překvapila už v době, kdy jsem nastoupil do funkce. A stále se zvyšuje, protože se univerzita od roku 2004 v mnoha ohledech mnohonásobně zvětšila. Navíc se pohybujeme v prostředí politicky nejasném a hodně byrokratizovaném. Nároky na vyjednávací schopnosti rektora a jeho rozhodování jsou čím dál větší.

* Zbývá vám čas na váš původní obor, politologii?

Velmi málo, vlastně se mu věnuji spíš ve volném čase. Odborná práce mě baví. Takže když mám možnost, dělám ji tak trochu jako koníčka. Ponechal jsem si také vedení jednoho

velkého politologického výzkumného projektu. I proto, abych byl v kontaktu s kolegy a mohl se sám přesvědčit, jaké máme na naší univerzitě podmínky pro vědeckou a pedagogickou práci. Ten pohled „zespodu“ je pro mě totiž mimořádně důležitý.

Zdroj: <Vyškovský deník, Zpravodajství – rozhovor; 02>